

Kanskje et kjempeløft for vannmiljøet, men et kjempeløft for planlegging?

ved

Audun Ruud, Norsk Institutt for Naturforskning - NINA

på

Frokostseminar i CIENS:

Vannforvaltning i endring, fredag 1.12 2017

Vannforvaltningsplaner i Norge – opp som en løve, ned som en skinnfell?

En dokumentanalyse av planprosessen i regulerte vassdrag som følge av regjeringens godkjenninger i 2016

Audun Ruud og Øystein Aas

SusWater prosjektet finansiert av ENERGIX programmet i NFR. Mer info på: <http://www.cedren.no/Prosjekter/SusWater>

Norsk institutt for naturforskning

Vannforvaltningsplaner i Norge – opp som en løve, ned som en skinnfell?

En dokumentanalyse av planprosessen i regulerte vassdrag som følge av regjeringens godkjenninger i 2016

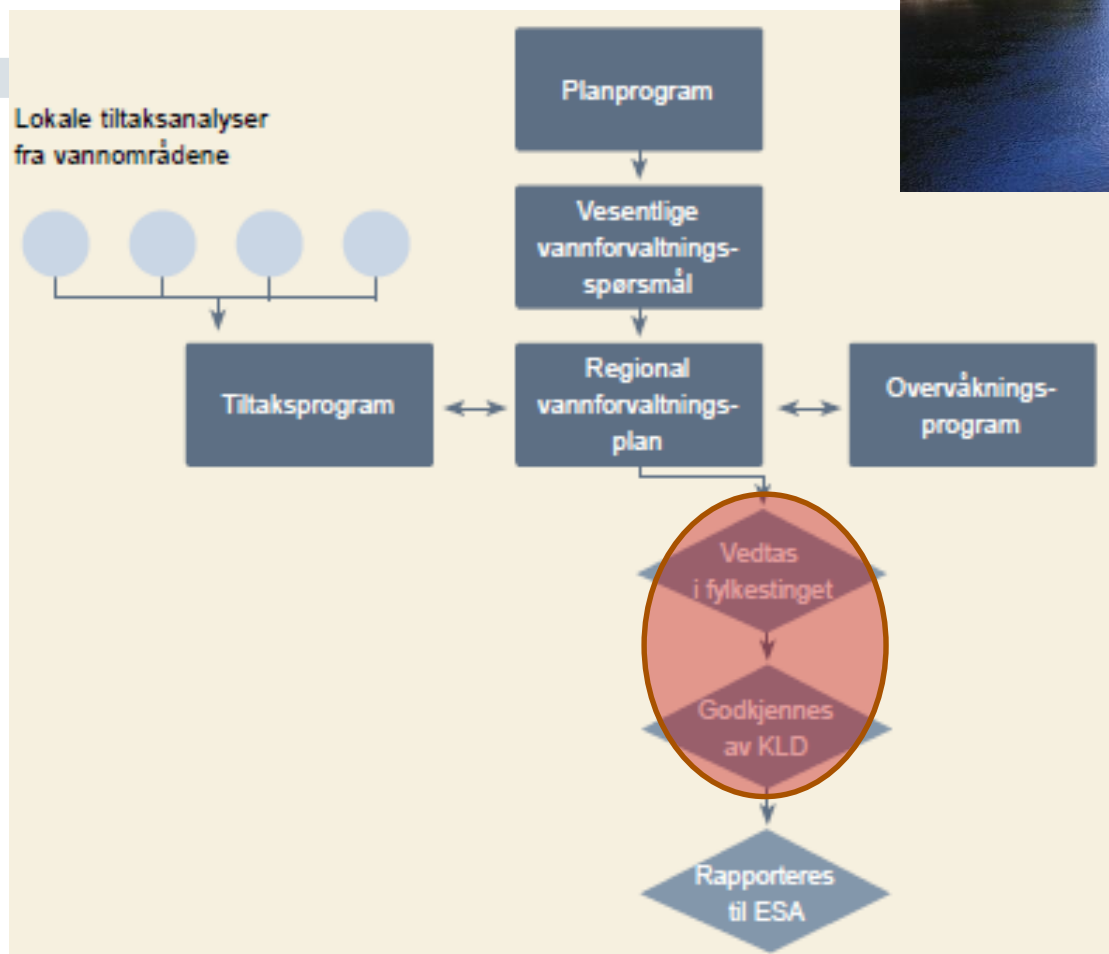
Den nasjonale godkjenning av vannforvaltningsplanene har medført endringer i forslagene for vannkraftpåvirkede vannforekomster i alle regionale planer. Mens andre sektorer som landbruk, akvakultur, avløp eller samferdsel stort sett har fått godkjent vedtatte miljømål foreslått av vannregionene, har nasjonale myndigheter ensidig fastsatt hva som godkjennes som miljømål for vannkraft. Regionale planprosesser har utformet vannforvaltningsplaner som for vannkraft i praksis er underkjent av nasjonale myndigheter. Dersom Norge skal videreutvikle vannforvaltningspraksis med aktiv regional deltakelse, vil det være avgjørende hvordan sektorer og nivåer på en bedre måte utformer lokalt tilpassede, kostnadseffektive løsninger. Analysen av planarbeidet for perioden 2016 – 2021 dokumenterer at den ikke oppfylte sentrale prosessuelle mål. An-

Foto: Hans Petter Fjeldstad

lig beskyttelse og en bærekraftig bruk av vannforekomstene i Norge. Sentralt i vannforskriften står utvikling og fastsettelse av miljømål gjennom regionale vannforvaltningsplaner. Disse skal godkjennes nasjonalt. Norge har gjennomført en pilotperiode fra 2010 – 2015, men det er først fra 2016 at miljømål er vedtatt og godkjent for alle vannforekomster i Norge. Et omfattende planarbeid med regionale prioriteringer for perioden 2016-2021 er gjennomført i Norge koordinert av de regionale vannmyndighetene. Vannforvaltningsplanene er nå godkjent, og myndighetene forbereder nå en innrapportering til EU, men det råder uenighet om hvordan vanddirektivet skal implementeres. Dette gjelder dels mellom nasjonale og regionale vannmyndigheter, og dels mellom myndighetene og sentrale interessenter. Dette blir spesielt synlig for vannforekomster påvirket av vannkraft. Vannplanarbeidet omfatter mange sektorer og nivåer. Et sentralt spørsmål er om de ressurser som så langt er lagt ned fra de ulike vannregionene og som er forankret i ulike fylkesting med bred partisinvolvering, utnyttes på en god måte i samfunnsplanleggingen både for energi-, miljø- og lokalsamfunnsutvikling.

Organisering av vannplanarbeidet i Norge:

Du er her: [Forsiden](#) • [Aktuelt](#) • [Nyheter](#) • Kjempeløft for bedre vannmiljø

[Del/tips](#)[Skriv ut](#)

Kjempeløft for bedre vannmiljø

Nyhet | Dato: 01.07.2016

Klima- og miljødepartementet har i dag godkjent vannforvaltningsplanene for perioden 2016-2021, i tråd med EUs vanndirektiv. Det er satt miljømål for alle elver, innsjøer, kystvann og grunnvann i Norge. Planene er resultatet av mange års arbeid utført i de 11 vannregionene.

-Vannforvaltningsplanene er det største felles løftet som er gjort for vannet vårt, og resultatet blir bedre vannmiljø, sier klima- og miljøminister Vidar Helgesen.

Klima- og miljødepartementet

TEMA

Naturmangfold

RELATERT

[► Elver og innsjøer](#)

KONTAKT

[Vannseksjonen](#)

E-post: postmottak@kld.dep.no

Telefon: 22 24 57 11

Adresse: P.B. 8013 Dep, 0403 Oslo

Men blir det et kjempeløft for planlegging?

Samfunnsplanlegging kan knyttes til:

	Konservativ politisk ideologi	Radikal politisk ideologi
Politisk styring	<u>Analyse:</u> Tro på objektiv kunnskap. Kalkulere beste løsning. Planlegger er betraktet som en nøytral aktør.	<u>Reform:</u> Instrument for å fremme grunnleggende samfunnsmål. Institusjonalisering. Planlegger er ekspert.
Samfunnsendring	<u>Læring:</u> Vekt på deltakelse. Dialog mellom de styrende og de styrte. Skiller mellom kunnskap og handling.	<u>Mobilisering:</u> Opptatt av samhandling. Alle er politiske aktører. Planlegging er politikk. Kunnskap er en del av politikken.

Kilde: Friedmann, J. 1987.

Hvor kan vannplanarbeidet plasseres?

Rammer for Fellesskapets vannpolitikk vanndirektivet

St.prp. nr. 75 (2007-2008), Innst. S. nr. 131 (2008-2009)

Hvor er saken nå?

Status: Stortinget har ferdigbehandlet saken.

Forslag fra Utenriksdepartementet

Saken er behandlet i energi- og miljøkomiteen

Utkast til innstilling er forelagt for utenrikskomiteen til uttalelse

Innstilling avgitt 03.02.2009

Tiltaksplanene som skal utarbeides må innlemme revisjoner av vannkraftkonsesjoner. Disse synkroniseres med revisjon av forvaltningsplanene

Saksgang

1 Forslag

Fra

Utenriksdepartementet

Referert

Referatsaker

22.09.2008

Grunnlag for saken

St.prp. nr. 75 (2007-2008)

Fremmet i statsråd

27.06.2008

Start/Meny > Plandokumenter > Pilotperioden 2010 - 2015

Pilotperioden 2010 - 2015

Norge har gjennomført en frivillig pilotperiode med planlegging og gjennomføring av vannforskriften, gjaldt et utvalg vannområder.

Planprogram 2007

[Finnmark](#)
[Troms](#)
[Nordland](#)
[Trøndelag](#)
[Møre og Romsdal](#)
[Vestlandet](#)
[Sør-Vest](#)
[Vest-Viken](#)
[Glomma](#)

Godkjente vannforval 2015. Inne resolusjon

[Finnmark](#)
[Troms](#)
[Nordland](#)
[Trøndelag](#)
[Møre og Romsdal](#)
[Vestlandet](#)
[Sør-Vest](#)
[Vest-Viken](#)

**Norges
Naturvernforbund**
Friends of the Earth Norway

**NORSKE
LAKSEELVER**

SABIMA
SAMARBEIDSRÅDET FOR
BIOLOGISK MANGFOLD

Oslo 10. mars 2011

OPPSUMMERING: KLAGE TIL EFTA SURVEILLANCE AUTHORITY (ESA) VEDRØRENDE
VANNDIREKTIVET OG FORBEDRINGER AV MILJØFORHOLDENE I VASSDRAG BERØRT AV
ELDRE VANNKRAFTANLEGG

ESA klagen utløste mer fokus på eldre vannkraftanlegg!

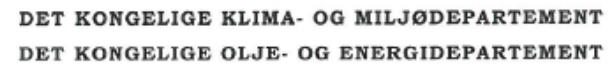

Vannkraftkonsesjoner
som kan revideres inne
Nasjonal gjennomgang og forslag

Vannregion	1.1	%	1.2	%	2.1	%	2.2	%	Totalt
Agder	4	20	6	30	7	35	3	20	20
Glomma	3	20	4	27	4	27	4	27	15
Vest-Viken	8	36	9	41	4	18	1	7	22
Rogaland	3	30	3	30	4	40	0	0	10
Hordaland	6	29	4	24	7	47	0	0	17
Sogn og Fjordane	7	39	4	22	6	33	1	7	18
Møre og Romsdal	3	14	4	19	11	52	3	20	21
Trøndelag	6	35	6	35	2	12	3	20	17
Nordland	6	21	10	36	12	43	0	0	28
Troms	3	20	3	20	9	60	0	0	15
Finnmark	1	25	0	0	1	25	2	50	4
Totalt	50	26	53	28	67	36	17	9	187

Men vannplanarbeidet tok lite høyde for utfallet av revisjonsprosjektet!

Endrede prioriteringer i blått – i forhold til revisjonsprosjektet

Vassdrag	Prod.	Verdi/påvirkning				Aktuelle tiltak				Anslått krafttap			Ann.	Kat.		Engangs-kostnad (andre) mill. kr.
	Prod. Kraftverk GWh/år	Samlet VPS-gr	VP - Fisk/fiske	VP - Naturmangfold	VP - Landskap/ friluftsliv	Minstevannføring	Driftsvannføring	Magasinrestr.	Andre	KT-gr	GWh/år	% av prod.	Flerårsmagasin	Flomutsatte omr.	PRIORITET	
Otravassdraget (Brokke), Byglandsfj.	1699	5	1	5	3	X		X	X (-)	1 (2)	<5 (20-50)	<0,5 (<5)	N	J	1.1	20-30
Hovatn i Otravassdraget	69	5	5	1	1	X				2	<5	5-10	N	J	1.1	
Åna-Sira (Sira-Kvinautbyggingen)	666	5	4	5	1	X	X		X (-)	3	50-75	5-10	N	N	1.1	20-50
Kvina (Sira-Kvinautbyggingen)	1204	5	5 (4)	3	5	X		X	X (-)	2 (4)	5-20 (>100)	<5	N (J)	N	1.1 (1.2)	
Sirdal (Sira-Kvina, Tonstadoverføringen)	5241	5 (4)	1	4 (1)	5 (4)	X		X	X (-)	2 (4)	5-20 (>100)	<5	N	N	1.1 (1.2)	
Arendalsvassdraget, Rygene/Eivindstad	316	5	5	3	2	X			X	1	<5	<5	N	N	1.1	20-60
Mandalsvassdraget, Bjelland	347	5	5	2	2	X			X	2	5-20	<5	N		1.1	10-30
Vegårvassdraget (Fosstveit og Hammerdammen)	8	5	5	3	1	X			X	1	<5	<5	N	N	1.1	0,5-1 + ?
Otravassdraget, øvre del	810	3	1	3	3			X		1	<5	<5	J	J	1.2	
Feda elva	35	3	3	3	1	X	X			1	<5	<5	N	N	1.2	
Arendalsvassdraget, Bøylefoss	419	5	5	1	1	X			X	1	<5	<5	N	N	1.2	??
Finndøla	325	3	3	1	3	X		X		1	<5	<5	N	N	1.2	
Nesvatn	212	4	4	1	3	X		X	X (-)	3	5-20	5-10	N	N	1.2	
Mandalsvassdraget, øvre del	265	3 (2)	3 (1)	1 (3)	3 (1)	X (-)			X (-)	1 (-)	<5 (-)	<5 (-)	N (-)	N (-)	1.2 (2.1)	
Gjerstadelva	5,9	4	2	4	1	X			X	1	<5	<5	N	N	1.2	1-3
Åmdalsvassdraget	167	1	1	1	1										2.1	
Haukelandsvassdraget	15	1	1	1	1										2.1	
Napevatn	134	2	3	1	1										2.1	
Nelaug	82	1	1	1	1										2.1	
Trylandselva/Audna	30	2 (1)	2 (1)	3 (1)	1				X (-)	1 (-)	<5 (-)	<5 (-)	N (-)	N (-)	2.1 (2.2)	3-6
Nisser og Vråvatn	191	1	2	1	1										2.2	
Fyresvatn	235	1	2	1	1										2.2	

Men i den nasjonale godkjenning ble dette ikke reflektert

17 prosjekt i Agder ble godkjente som kan medføre krafttap - uten nærmere forklaring!

Vannforekomst ID	Vannforekomst navn	Naturlig/SM VF	Økologisk tilstand/potensial	Miljømål	Frist
018-127-R	Storelva	SMVF	MØP	GØP	2021
018-45-R	Brøbbøvann	SMVF	MØP	GØP	2027
019-28-R	Nidelva	SMVF	DØP	GØP	2027
019-398-R	Nidelva	SMVF	DØP	GØP	2027
021-633-R	Otra	SMVF	MØP	GØP	2033
021-1009-R	Otra	SMVF	MØP	GØP	2033
021-960-R	Otra	Naturlig	MØT	GØT	2033
021-4-R	Otra	SMVF	MØP	GØP	2033
022-299-R	Monnsåni	SMVF	DØP	GØP	2033
022-634-R	Mandalselva	Naturlig	DØT	GØT	2021
022-633-R	Mandalselva	SMVF	DØP	GØP	2021
025-393-R	Kvina	SMVF	MØP	GØP	2021
025-390-R	Kvina	SMVF	MØP	GØP	2021
025-344-R	Kvina	SMVF	MØP	GØP	2021
025-391-R	Kvina	SMVF	DØP	GØP	2021
025-347-R	Kvina	SMVF	MØP	GØP	2021
026-691-R	Sira	SMVF	MØP	GØP	2021

Heller ingen klar kobling til vilkårsrevisjoner slik Stortinget understrekte i 2009!

Regjeringen vedtok og underkjente miljømål uten dialog med regionale vannmyndigheter

vann fra fjell til fjord

Veileder 01:2013

Regional vannforvaltningsplan

Etter vannforskriften
og plan- og bygningsloven

Understreker målet om god forankring, samarbeid og medvirkning gjennom hele planprosessen

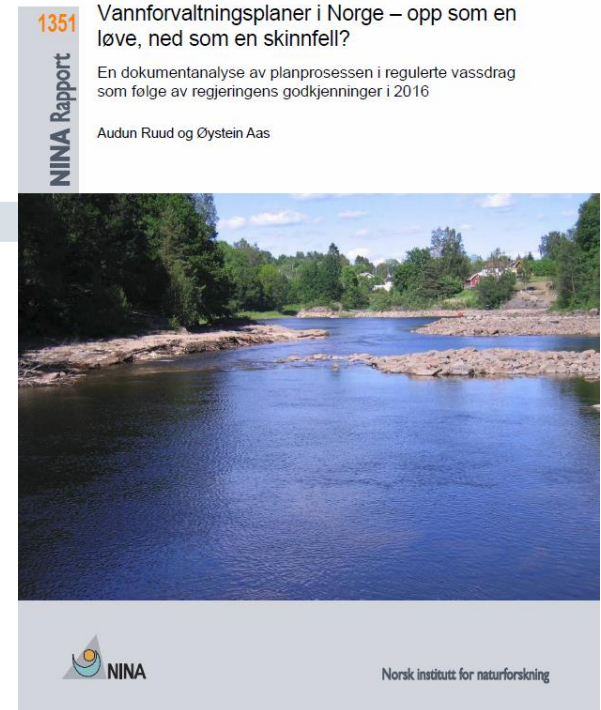

Veiledning
og mal

www.vannportalen.no

Ruud & Aas 2017 argumenterer for å:

- Være åpen for nye tilnærminger
- Innrømme at det er forbedringsmuligheter
- Være løsningsorientert

Ivaretatt gjennom forslag til regelendringer?

Endringer kan skape mer effektiv bruk av begrensede ressurser, men **forståelse, engasjement og lokal aksept kan bli svekket!**

Fortsatt uklart hvordan EU vurderer ESA klagen og norsk praksis.

	Konservativ politisk ideologi	Radikal politisk ideologi
Politisk styring	Analyse	Reform
Samfunns endring	Læring	Mobilisering

Krevende å avveie nasjonale og lokale hensyn i planprosesser

- Politisk styring mer gjennom analyse enn reform
- Læring skjer, men skapes det mobilisering for bedre vann?

Fortsatt en utfordring å håndtere vannkraftens samfunnsaksept!

Fra Mardøla-aksjonen 1970

Usikker på om første nasjonale godkjenning av vannforvaltningsplaner har lagt et godt grunnlag for videre planlegging!

Samarbeid og kunnskap for framtidens miljøløsninger

Tusen takk for oppmerksomheten

kontakt: audun.ruud@nina.no